

Regionale indkomstforskelle gennem 20 år

Af Anne Kaag Andersen, Jarl Quitzau og Ulla Ryder Jørgensen¹

Trods Danmarks beskedne størrelse er der væsentlige regionale forskelle i danskernes indkomster. Hvor store forskellene er, afhænger af, hvilken indkomsttype der fokuseres på.

Analysen undersøger udviklingen i de gennemsnitlige disponible indkomster og erhvervsindkomster i de forskellige landsdele de seneste 20 år, og sammenkobler udviklingen med den regionale produktion (BNP pr. indbygger)

Analysens hovedkonklusioner:

- De regionale indkomstforskelle er mindre for disponible indkomster end for erhvervsindkomster, da skatter og indkomstoverførsler er med til at mindske de regionale uligheder.
- Forskellene i de regionale disponible indkomster er blevet større gennem de sidste 20 år. Det samme gælder de regionale forskelle mellem den økonomiske aktivitet (BNP) pr. indbygger.
- Der er blevet markant større regionale forskelle i formueindkomsterne, mens der er blevet mindre regionale forskelle i de private pensioner.
- Det er i høj grad de samme landsdele, der ligger i toppen og bunden i 1994 og 2014 med hensyn til BNP og indkomst.
- Pendlingen betyder, at det høje BNP i København bliver til indkomst for folk som bor udenfor København
- I 2014 er de gennemsnitlige erhvervsindkomster og disponible indkomster højest i Nordsjælland, mens BNP pr. indbygger er højest i København og omegn.

¹ Tak til Lektor Nils Karl Sørensen, Syddansk Universitet for gennemlæsning og gode kommentarer.

Kontakt:

Anne Kaag Andersen
aka@dst.dk
39 17 32 27

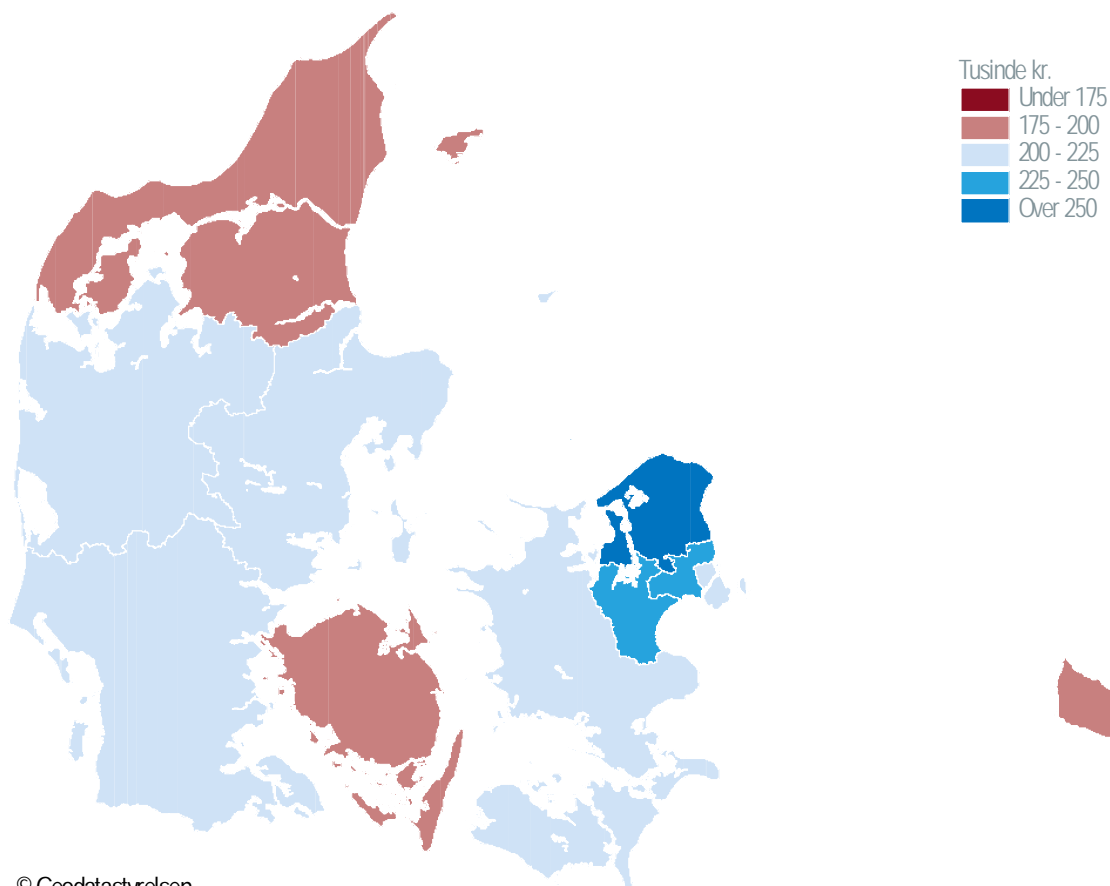
Jarl Quitzau
jaq@dst.dk
39 17 35 94

1. Regionale indkomstforskelle

Danskerne indkomster kan opgøres på en række forskellige måder, men for den almindelige dansker er den disponible indkomst det mest relevante mål til at vurdere forbrugs- og opsparemuligheder. Den disponible indkomst omfatter en lang række indkomster af både erhvervsmæssig og privat art samt indkomstoverførsler fra det offentlige, og opgøres efter skat. Bilag 1 illustrerer, med gennemsnitstal for 1994 og 2014, hvad der indgår i den disponible indkomst.

Niveauerne for den disponible indkomst pr. indbygger i de forskellige landsdele er illustreret i figur 1. Hovedstadsområdet udenfor selve København havde i 2014 det højeste indkomstniveau. Herefter fulgte København og Østjylland. Den disponible indkomst var lavest på Bornholm, på Fyn og i Nordjylland. Tallene bag figur 1-3 samt data fra 1994 kan findes i bilag 2.

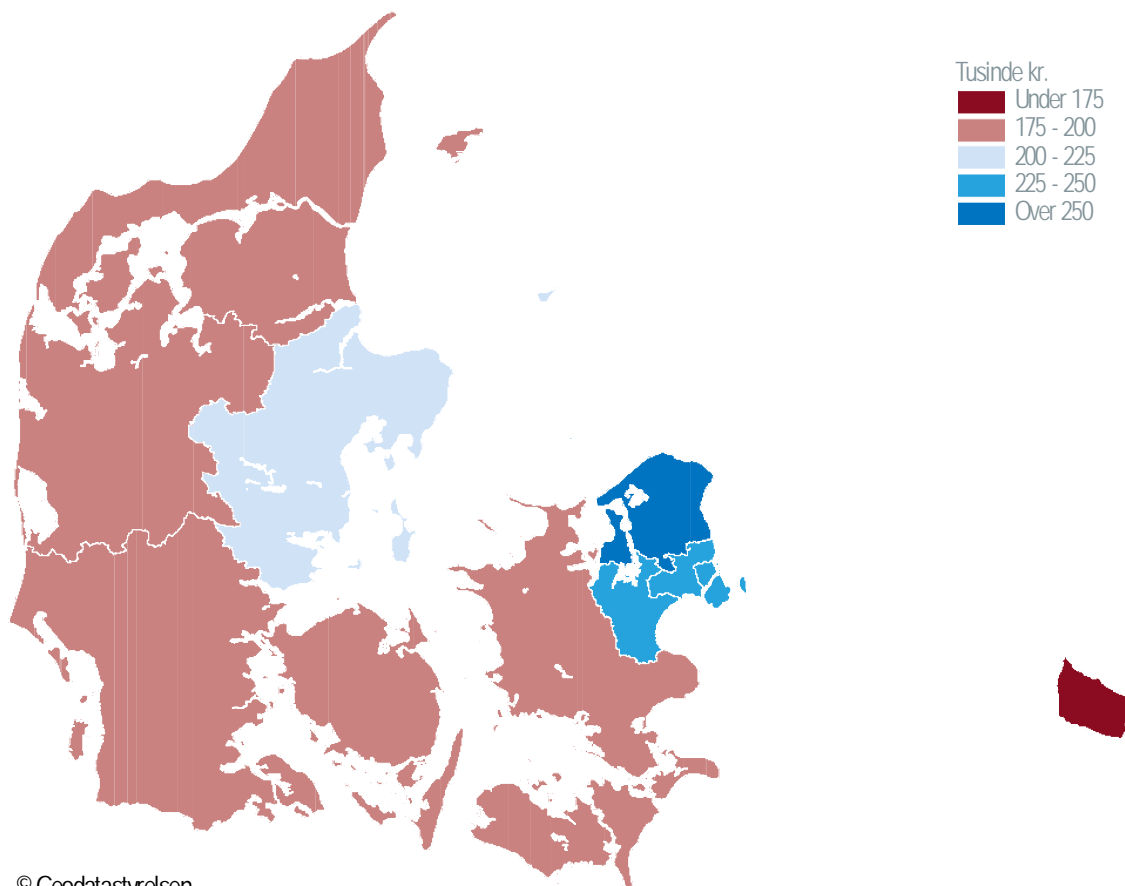
Figur 1 Disponibel indkomst pr. indbygger over 14 år. 2014

© Geodatastyrelsen

Anm.: De gennemsnitlige disponible indkomster pr. person for 2014 fordelt på landsdele findes også i tabel 3 i bilag 2, sammen med tal for niveauet i 1994 og væksten. Inddelingen i de fem grupper er afstemt med inddelingen i figur 2, således at disse to kort er umiddelbart sammenlignelige.

Hvis man fokuserer på de regionale forskelle i erhvervsindkomsten, som omfatter lønninger og overskud af selvstændig virksomhed mm og udgør den største del af den disponible indkomst før skat, så er der mange fælles træk med den disponible indkomst. Som illustreret i figur 2, som viser erhvervsindkomst pr. indbygger, så var erhvervsindkomsten i 2014 højest i Nordsjælland efterfulgt af København med omegn og Østsjælland. Erhvervsindkomsten var lavest på Bornholm.

Figur 2 Erhvervsindkomst pr. indbygger over 14 år. 2014

© Geodatastyrelsen

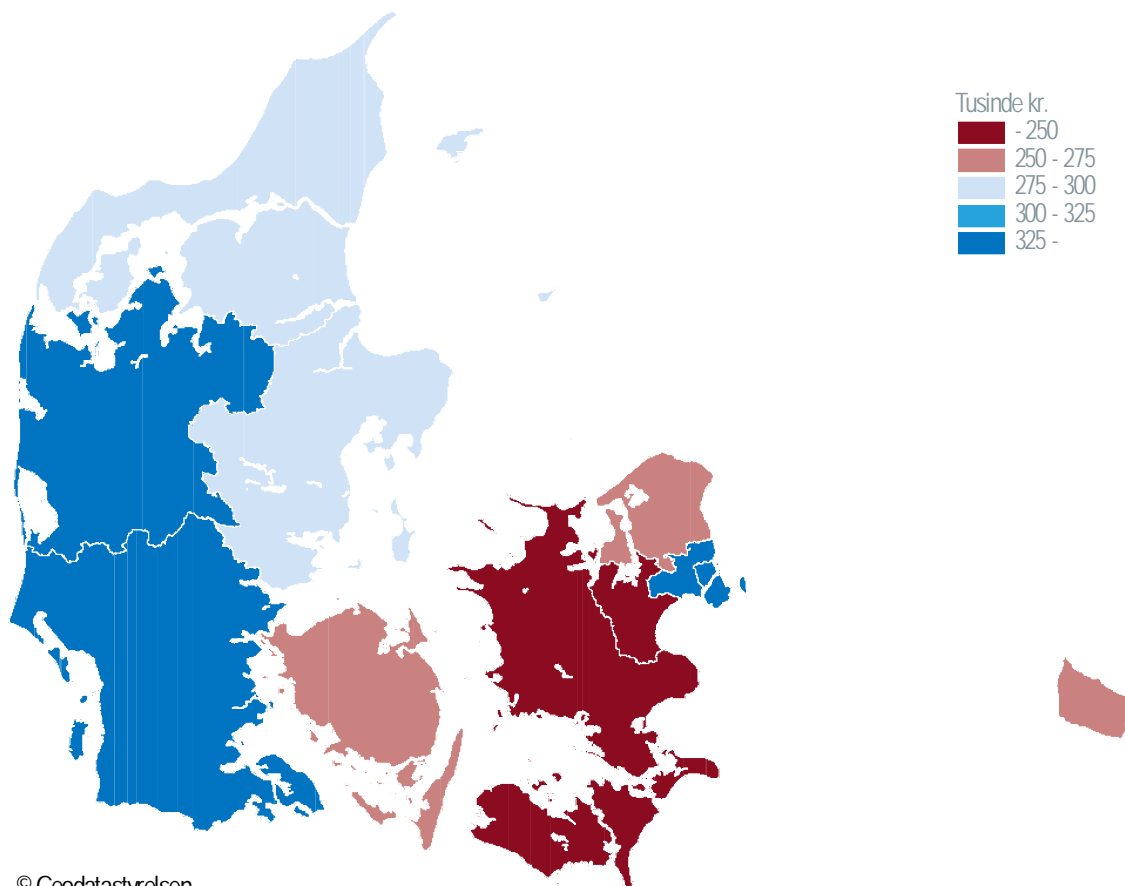
Anm.: De gennemsnitlige erhvervsindkomster pr. person for 2014 fordelt på landsdele findes også i tabel 4 i bilag 2, sammen med tal for niveauet i 1994 og væksten. Inddelingen i de fem grupper er afstemt med inddelingen i figur 1, således at disse to kort er umiddelbart sammenlignelige.

Den økonomiske aktivitet pr. indbygger er særlig høj i og omkring København

Erhvervsindkomsterne skabes af den økonomiske aktivitet, som kan måles med bruttonationalproduktet (BNP). BNP opgøres hvor produktionen foregår – det vil sige på arbejdsstedet – i modsætning til indkomsterne ovenfor, som opgøres efter bopæl. En stor del af de beskæftigede pendler, også mellem landsdele, og bidrager dermed til BNP i et andet område, end hvor de bor. Pendlingen er nærmere beskrevet i bilag 3.

Figur 3 viser, at BNP pr. indbygger er væsentlig højere i og omkring København, mens BNP pr. indbygger er forholdsvis lav på resten af Sjælland, på Bornholm og på Fyn.

Figur 3 BNP pr. indbygger. 2014

© Geodatastyrelsen

Anm.: Gennemsnitlig BNP pr. person for 2014 for landsdele findes også i tabel 5 i bilag 2 til analysen, sammen med tal for niveauet i 1994 og væksten.

Flere årsager til regionale indkomstforskelle

De regionale forskelle i BNP og indkomster pr. indbygger har flere årsager. For BNP har den historiske lokalisering af virksomhederne og udviklingen i de enkelte brancher en afgørende betydning for den økonomiske udvikling i et område – se fx Danmarks Statistik (2016).

Forskelle i uddannelsesniveaet i de enkelte områder vil også medføre forskelle i indkomsterne mellem områderne, da et højere uddannelsesnivea ofte er forbundet med højere indkomst. Ligeledes har aldersfordelingen i et område også en betydning.

Boks 1. Datakilder

Tallene for indkomst stammer fra indkomststatistikken, hvortil data indsamles årligt. Hovedkilden til data om indkomster er Skats slutligningsregister og e-indkomstregistret. Disse suppleres blandt andet med oplysninger om udbetalinger af overførsler fra kommuner og a-kasser. Se nærmere i publikationen [Indkomster 2013](#) fra Danmarks Statistik eller i [Statistikbanken](#).

BNP pr. indbygger stammer fra det regionale regnskab, som belyser den geografiske dimension af produktions- og indkomstforholdene, som de opgøres i nationalregnskabet. Den regionale fordeling offentliggøres på landsdele og regioner. Se mere på [Danmarks Statistiks hjemmeside](#).²

² Det regionale regnskab opgør også indkomst pr. indbygger. I denne analyse anvendes imidlertid data fra indkomststatistikken, da de er tilgængelige i en længere årrække.

2. Udvikling i indkomstforskellene

Københavnerne indkomst er klatret op ad rangstigen

De regionale forskelle i 2014 er tydelige i figur 1-3. Det er imidlertid ikke noget nyt fænomen, at der er regionale forskelle. Hvis man går 20 år tilbage til 1994 var der også regionale forskelle³. Spørgsmålet er så, om det dengang var de samme områder, som havde de hhv. høje og lave indkomster pr. indbygger. I tabel 1 er landsdelene rangeret sådan, at det område med den højeste indkomst pr. indbygger har fået et 1-tal, det næste område et 2-tal osv. Tabellen omfatter en rangering af både BNP pr. indbygger samt erhvervsindkomst og disponibel indkomst pr. indbygger over 14 år.

Med enkelte undtagelser er det de samme områder, som lå henholdsvis i bunden og i toppen i 1994 og i 2014. For BNP er det København og omegn, som ligger i toppen sammen med Syddjylland og Vestjylland – både i 1994 og 2014. Når det kommer til indkomst er det Nordsjælland, som ligger i toppen både ved periodens start og slutning, efterfulgt af enten Københavns omegn eller Østsjælland, som deles om 2. og 3. pladserne.

Også i den nederste del af listen er det nogenlunde de samme områder, som figurerer i 1994 og 2014. Bornholm ligger nederst for begge indkomstbegreber, mens Østsjælland og Vest- og Syddjylland blander sig i bunden, når det kommer til BNP.

Særligt værd at bemærke er, at mens København ligger meget højt både i 1994 og 2014, når det gælder BNP, er billedet knap så entydigt, når det kommer til indkomsterne. I 2014 havde København de fjerde højeste indkomster, men i 1994 lå København noget længere nede af listen på henholdsvis en 7. og en 10. plads – de gennemsnitlige indkomster i København er altså blevet forholdsvis højere. Ingen andre landsdele har oplevet en lignende udvikling.

Tabel 1 Rangorden for indkomster i landsdelene

	BNP		Erhvervsindkomst		Disponibel indkomst	
	1994	2014	1994	2014	1994	2014
København	1	2	7	4	10	4
Københavns omegn	2	1	3	2	3	2
Nordsjælland	8	7	1	1	1	1
Bornholm	10	9	11	11	11	11
Østsjælland	11	10	2	3	2	3
Vest- og Syddjylland	9	11	8	9	7	8
Fyn	6	8	9	10	9	9
Syddjylland	3	3	4	6	4	7
Østjylland	5	6	5	5	5	5
Vestjylland	4	4	6	7	6	6
Nordjylland	6	5	10	8	8	10

Anm.1: Indkomsterne er beregnet pr. indbygger over 14 år, mens BNP er beregnet for alle indbyggere.

Anm.2: Området med højest BNP eller indkomst pr. person får et 1-tal, den næste et 2-tal osv.

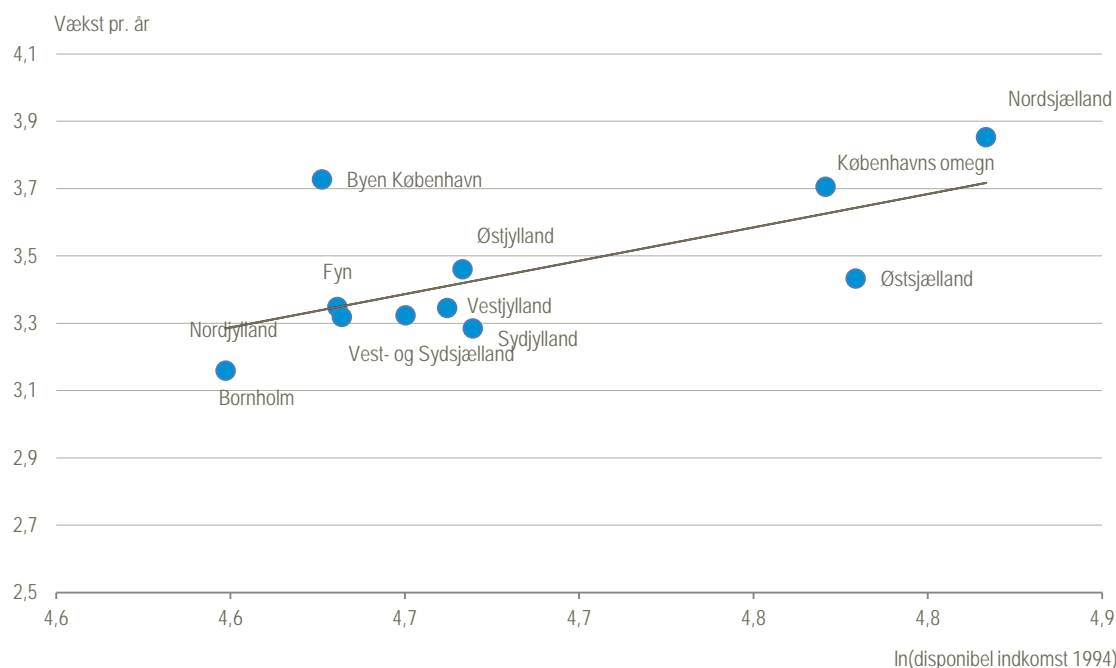
Anm.3: Spearmans Rangkorrelation, som gør det muligt at måle korrelationen mellem rangordenen i to forskellige år, er beregnet i bilag 4.

Divergens for disponibel indkomst og BNP

Selvom det i høj grad er de samme landsdele, der har de højeste og de laveste indkomster, så kan forskellene mellem landsdelene både være blevet mindre eller større. For at undersøge dette ses på, om de gennemsnitlige indkomster er steget relativt mere eller mindre i de områder, hvor indkomsten var høj henholdsvis lav i udgangsåret.

Figur 4 viser dette for de disponible indkomster, idet den procentvise vækst er plottet mod logaritmen til den disponible indkomst i 1994.

³ 1994 er valgt af datahensyn.

Figur 4 Udviklingen i disponibel indkomst pr. indbygger over 14 år i landsdele. 1994-2014

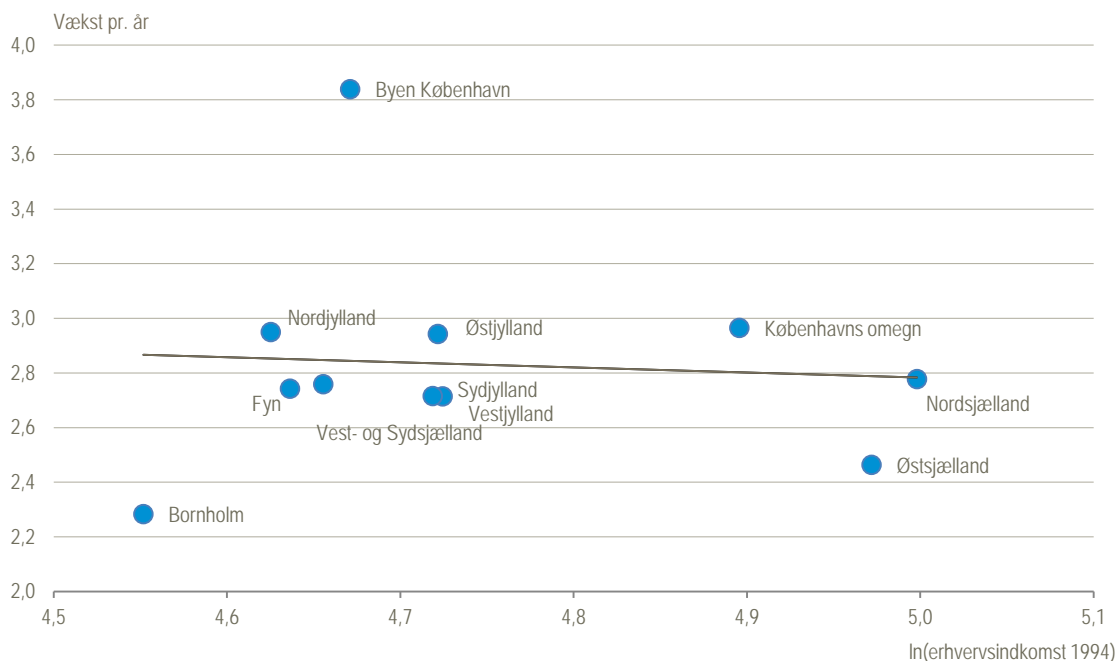
Anm.: Estimat for β , R^2 og konfidensintervaller er angivet i bilag 5.

Det ses, at der fra 1994 til 2014 har været divergens for de disponible indkomster pr. indbygger over 14 år fordelt på landsdele, idet der har været højest vækst i indkomsten i de områder, hvor indkomsten var høj i 1994.

Figur 5 viser den tilsvarende graf for erhvervsindkomsterne, hvor det ikke er muligt at påvise, at de regionale forskelle i erhvervsindkomster pr. indbygger over 14 år er blevet større eller mindre i perioden 1994 til 2014.⁴

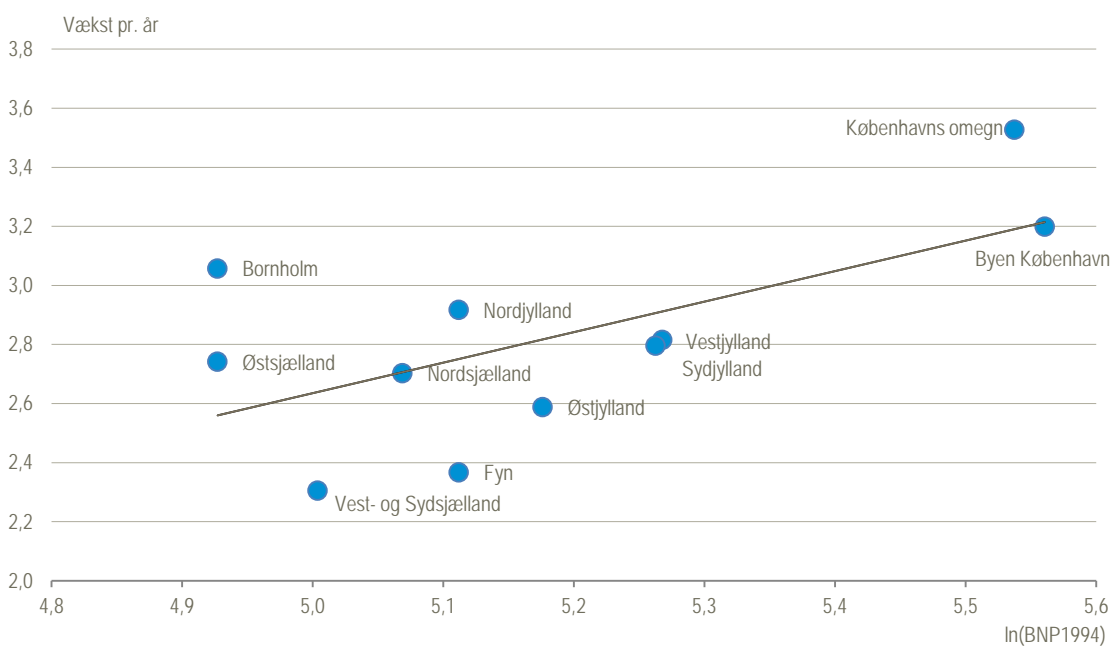
Da erhvervsindkomsten er en del af den disponible indkomst, må divergensen i den disponible indkomst stamme fra nogle af de andre elementer. Ved at se på variationskoefficienter (figur 8 på side 9), viser det sig, at en del af forklaringen er stigende forskelle i formueindkomsterne.

⁴ Statistisk set er det ikke muligt at påvise om indkomstforskellene er blevet større eller mindre. Som det fremgår af figur 5, er der et enkelt punkt – nemlig Byen København – som skiller sig markant ud fra de andre punkter. Uanset om Byen København inkluderes eller ej, så inkluderer 95 procent konfidensintervallerne for hældningen nulpunktet, hvilket betyder, at man ikke – på grund af statistisk usikkerhed – kan afgøre, om der er konvergens eller divergens.

Figur 5 Udviklingen i erhvervsindkomst pr. indbygger over 14 år i landsdele. 1994-2014

Anm.: Estimat for β , R^2 og konfidensintervaller er angivet i bilag 5.

Indkomsterne ovenfor er opgjort efter bopæl - men indkomst og overskud af virksomhed skabes på arbejdspladserne, hvor produktionen målt ved BNP også opgøres. Figur 6 viser sammenhængen mellem væksten i BNP og udgangspunktet i 1994. I dette tilfælde har væksten – ligesom for de disponible indkomster – været højest i de områder, hvor BNP som udgangspunkt var højest. Der er flere ting, som adskiller BNP og erhvervsindkomsterne, heriblandt pendlingen. Udviklingen i pendlingen kan være afgørende for, at der er divergens i BNP pr. indbygger, mens det ikke kan konstateres for erhvervsindkomsterne pr. indbygger.

Figur 6 Udviklingen i BNP pr. indbygger i landsdele. 1994-2014

Anm.: Estimat for β , R^2 og konfidensintervaller er angivet i bilag 5.

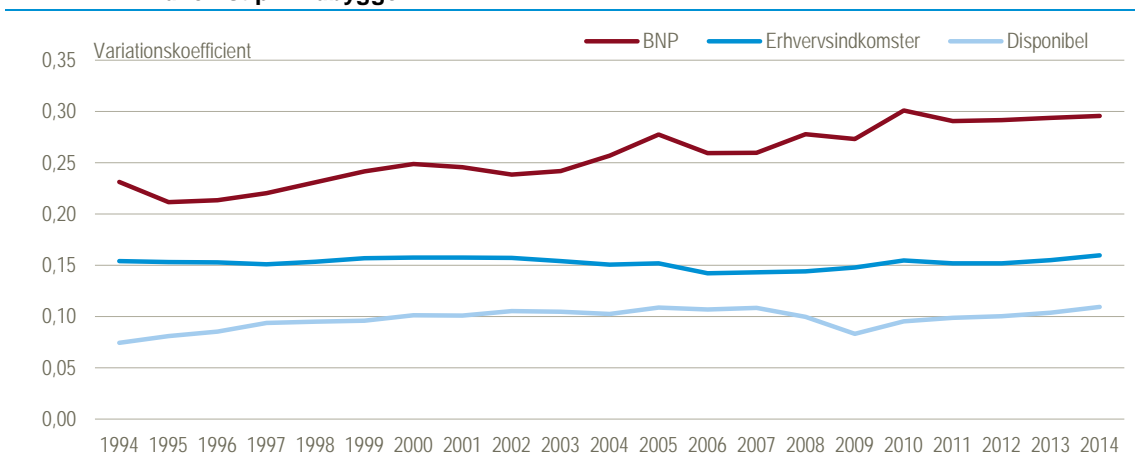
En anden måde at undersøge udviklingen i de gennemsnitlige regionale indkomster og BNP pr. person, er ved at beregne variationskoefficienten. Ved at se på dennes udvikling over tid under-

søges, om de regionale forskelle er blevet større eller mindre. Med denne metode undgås fokus på et bestemt udgangså, i modsætning til analyserne i figur 4, 5 og 6, hvor der tages udgangspunkt i indkomsten i netop 1994. Tilsvarende er det muligt at konstatere evt. forskellige udviklingstendenser i delperioder.

Variationskoefficienterne for gennemsnitlige disponible indkomster, erhvervsindkomster og BNP pr. person for årene 1994-2014 er plottet i figur 7. Generelt er forskellen mellem de gennemsnitlige indkomster i de forskellige landsdele en del mindre for de disponible indkomster end for erhvervsindkomsterne: Skattesystemet og overførselsindkomster er således med til at udligne de regionale indkomstforskelle. Størst variation er der imidlertid i BNP pr. indbygger – pendlingen er også med til at udligne de regionale forskelle.

Variationskoefficienten for både BNP og disponibel indkomst pr. indbygger er voksende gennem perioden, mens variationskoefficienten for erhvervsindkomsterne er stort set konstant⁵. Variationskoefficienten for erhvervsindkomster er dog steget siden finanskrisen, hvilket betyder, at der har været divergens for alle variabler de seneste ca. 6 år af perioden.

Figur 7 Variationskoefficienter mellem landsdele for BNP, erhvervsindkomst og disponibel indkomst pr. indbygger

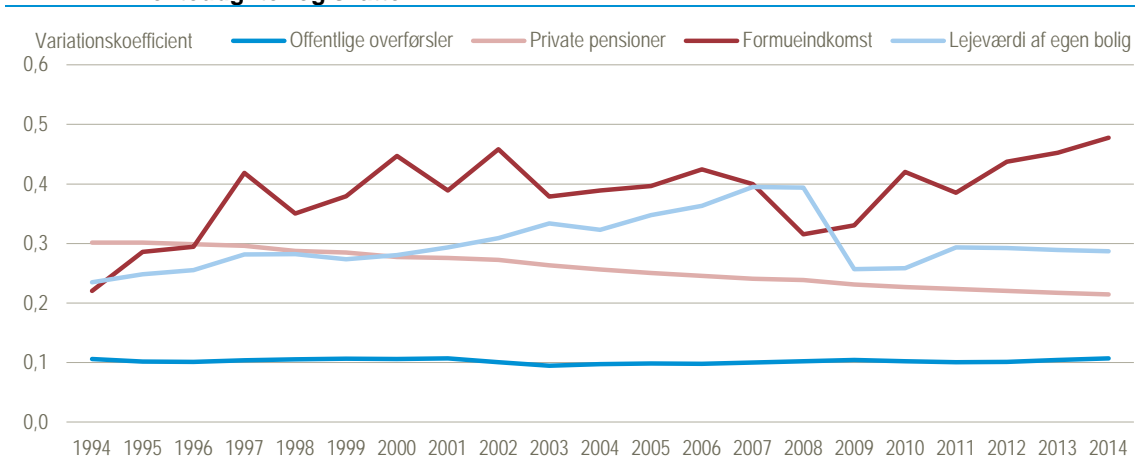
Anm.: Indkomsterne er beregnet pr. indbygger over 14 år, mens BNP er beregnet for alle indbyggere.

Divergensen i den disponible indkomst kan stamme fra skattesystemet og/eller andre indkomsttyper end erhvervsindkomsterne. Der kan fx være øgede regionale forskelle i formueindtægter eller lejeværdi af egen bolig.

Et nærmere kig på variationskoefficienterne for nogle af de forskellige indkomsttyper viser, at formueindkomsterne har været med til at skabe de større regionale forskelle i den disponible indkomst, mens udviklingen i de offentlige overførsler ikke har bidraget til divergensen, jf. figur 8. Formueindkomsterne består af renteindtægter og udbytter samt gevinster og tab på værdipapirer. Divergensen i formueindkomsterne er nærmere beskrevet i en analyse fra Cevea fra marts 2016, mens udviklingen i formuerne er analyseret af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i februar 2016.

⁵ Ved lineær regression fås positive estimater for hældningen i udviklingen i variationskoefficienten for BNP og disponibel indkomst. For begge omfatter 95 procent konfidensintervallerne ikke nul. For erhvervsindkomster fås et negativt estimat, og 95 procent konfidensintervallet indeholder nul.

Figur 8 Variationskoefficienter mellem landsdele for forskellige indkomsttyper samt renteudgifter og skatter

Lejeværdi af egen bolig repræsenterer det beløb, som husejere sparer ved ikke at skulle betale husleje. Med de kraftige stigninger i huspriserne op mod finanskrisen og derved stigende lejeværdi gav det også anledning til divergens i de regionale indkomster for en periode. Med husprisernes fald omkring finanskrisen faldt variationskoefficienten mellem de regionale indkomster imidlertid også, og den har været stort set konstant siden.

De private pensioner har med faldende variationskoefficient støt gennem hele perioden bidraget til regional konvergens, da private pensioner er blevet mere almindelige.

Boks 2. Undersøgelse af konvergens De ovennævnte undersøgelser af udviklingen i indkomstforskelle benævnes nogle gange β -konvergens (figur 4, 5 og 6) og σ -konvergens (figur 7 og 8). Udover almindelig β -konvergens kan man se på betinget konvergens, hvor der tages højde for strukturelle forskelle mellem de geografiske områder, som gør, at der vil være forskelle mellem regionerne. Her tænkes på fx uddannelsesniveauer eller andre ressourcer. De Økonomiske Råd (2015) undersøger betinget konvergens for erhvervsindkomster på kommuneniveau.

Cornett og Sørensen (2008) undersøger både β - og σ -konvergens i BNP for regioner i 19 EU-lande og Norge i perioden fra 1995-2004. Blandt landene er der både tilfælde af konvergens, divergens samt lande, hvor hverken det ene eller andet kan konkluderes.

Litteratur:

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2016): *Op mod en tredjedel af formuerne er tabt i enkelte kommuner.*

Cevea (2016): *Landet er delt i to: Kun i nogle kommuner oplever familierne at deres formue vokser.*

Cornett, A.P. og N.K. Sørensen (2008): *International vs. Intranational Convergence in Europe – an Assessment of Causes and Evidence*, i *Investigaciones Regionales*. 13.

Danmarks Statistik (2015): *Indkomster 2013.*

Danmarks Statistik (2016): *Årsager til at beskæftigelsen koncentrerer sig i byerne.*

De Økonomiske Råd (2015): *Yderområder i Danmark i Dansk Økonomi, Forår 2015.*

Bilag 1

Tabel 2 illustrerer, hvordan den disponible indkomst beregnes. Erhvervsindkomsterne udgøres af almindelige lønninger og overskud af selvstændig virksomhed samt af vederlag og honorarer til medlemmer af bestyrelser og udvalg, diæter, værdien af fri bil, fri telefon mv. og er samtidig den største del af den samlede indkomst før skat. Herefter følger offentlige overførsler, som består af blandt andet folke- og førtidspensioner, dagpenge, kontanthjælp og statens uddannelsesstøtte. Også private pensioner og formueindkomster bidrager væsentligt til indkomsten.

Når den disponible indkomst for husejere opgøres, tillægges lejeværdi af egen bolig. Da lejeværdien repræsenterer det beløb, som en husejer sparer ved ikke at skulle betale husleje, kan indkomsten mellem husejere og lejere på den måde sammenlignes. Fra de samlede indtægter fratrækkes skattebetalinger samt renteudgifter og betalt underholdsbidrag.

Tabel 2 Indkomstbegreber, gennemsnitlig indkomst pr. indbygger over 14 år i Danmark

	1994	2014
	1.000 kr. pr. indbygger	
Erhvervsindkomst	114,9	205,5
Offentlige overførsler	39,3	61,4
Private pensioner	6,7	19,8
Formueindkomst	4,5	10,5
Anden personlig indkomst	1,6	1,6
Indkomst før skat	167,0	298,8
Lejeværdi af egen bolig	12,1	24,4
- Renteudgifter	13,8	13,7
- Skat mv.	57,0	94,8
- Betalt underholdsbidrag	0,5	0,6
Disponibel indkomst	107,8	214,0

Det bør bemærkes, at den disponible indkomst har begrænsninger, hvis man ønsker at sammenligne købsmuligheder mellem forskellige dele af landet. Prisniveauerne er nemlig ikke ens i alle landsdele. Særligt varierer huspriserne i høj grad. Det er dog ikke så enkelt at tage hensyn hertil i sammenligningen af indkomster mellem landsdele, blandt andet fordi det er væsentligt, hvornår de enkelte personer går ind på boligmarkedet – om det er i en periode, hvor der er prisstigninger eller prisfald. Lejeværdi af egen bolig indgår dog i beregningen af den disponible indkomst.

Bilag 2

Tabel 3 Disponibel indkomst pr. indbygger over 14 år for forskellige landsdele. Løbende priser

	1994	2014	Vækst pr. år
	1.000 kr. pr. indbygger		pct.
Hele landet	108	214	3,5
Byen København	102	212	3,7
Københavns omegn	118	244	3,7
Nordsjælland	124	263	3,9
Bornholm	99	185	3,2
Østsjælland	119	234	3,4
Vest- og Sydsjælland	105	201	3,3
Fyn	103	198	3,3
Syddjylland	107	204	3,3
Østjylland	106	210	3,5
Vestjylland	106	204	3,3
Nordjylland	103	197	3,3

Tabel 4 Erhvervsindkomst pr. indbygger over 14 år for forskellige landsdele. Løbende priser

	1994	2014	Vækst pr. år
	1.000 kr. pr. indbygger		pct.
Hele landet	115	206	2,9
Byen København	107	227	3,8
Københavns omegn	134	240	3,0
Nordsjælland	148	256	2,8
Bornholm	95	149	2,3
Østsjælland	144	235	2,5
Vest- og Sydsjælland	105	181	2,8
Fyn	103	177	2,7
Syddjylland	113	192	2,7
Østjylland	112	201	2,9
Vestjylland	112	191	2,7
Nordjylland	102	182	2,9

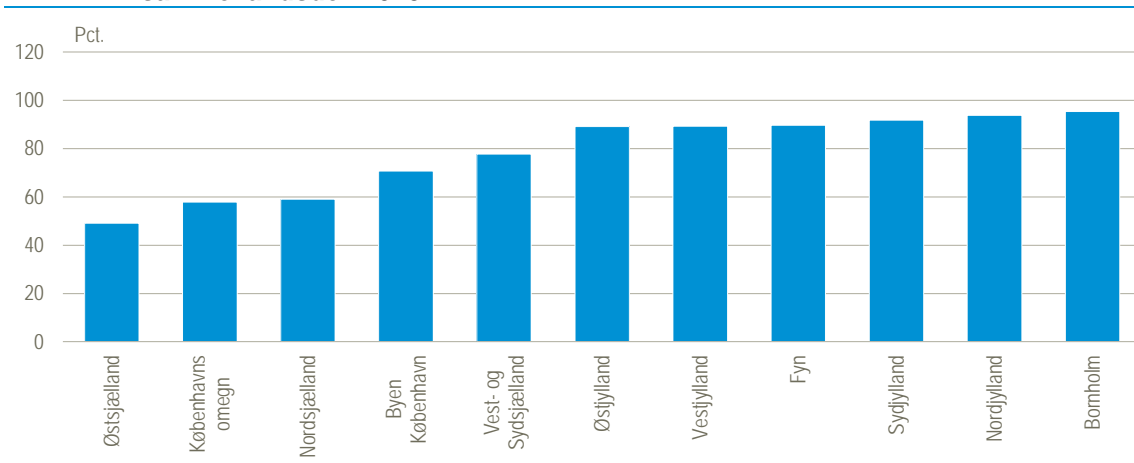
Tabel 5 BNP pr. indbygger for forskellige landsdele. Løbende priser

	1994	2014	Vækst pr. år
	1.000 kr. pr. indbygger		pct.
Hele landet	191	344	3,0
Byen København	260	488	3,2
Københavns omegn	254	508	3,5
Nordsjælland	159	271	2,7
Bornholm	138	252	3,1
Østsjælland	138	237	2,7
Vest- og Sydsjælland	149	235	2,3
Fyn	166	265	2,4
Syddjylland	194	338	2,8
Østjylland	177	295	2,6
Vestjylland	193	335	2,8
Nordjylland	166	295	2,9

Bilag 3

Omfanget af pendling er særligt stort i landsdele som Københavns Omegn, Nordsjælland og Østsjælland jf. figur 9. I disse områder er det færre end 60 pct. af de beskæftigede med bopæl i landsdelen, som arbejder i samme landsdel. Den omfattende pendling mellem landsdelene på Sjælland er også illustreret i tabel 6, som viser pendlingen primært på Sjælland. Særligt for Nordsjælland betyder den høje pendling, at selvom BNP per indbygger er ret lav, så er erhvervsindkomsterne, som opgøres efter bopæl, højest. Københavns Omegn er særligt karakteriseret ved, at der er høj pendling både ind og ud af området.

Figur 9 Andelen af de beskæftigede med bopæl i landsdelen, som har arbejdssted i samme landsdel. 2013

Tabel 6 Pendling i Danmark med fokus på landsdelene på Sjælland. 2013

	Arbejdssted						I alt
	Byen København	Københavns omegn	Nord-sjælland	Øst-sjælland	Vest- og Sydsjælland	Øvrige Danmark	
	antal beskæftigede						
Bopæl							
Byen København	276 583	74 101	17 824	7 802	5 173	5 811	378 294
Københavns omegn	75 077	145 501	16 836	8 209	2 915	2 644	251 182
Nordsjælland	37 132	43 848	128 033	3 729	1 812	2 117	216 671
Østsjælland	21 244	26 275	4 688	57 448	5 949	1 478	117 082
Vest- og Sydsjælland	15 131	18 571	3 288	17 276	202 965	3 688	260 919
Øvrige Danmark	11 769	8 277	2 520	1 428	3 412	1 431 805	1 459 211
I alt	427 936	316 573	173 189	95 892	222 226	1 447 543	2 683 359

Bilag 4

For nærmere at vurdere, om der er høj korrelation mellem rangordningen i 1994 og i 2014 beregnes Spearmans Rangkorrelation, som netop kan måle korrelationen mellem områdernes placering på listen i de to år. En værdi på -1 betyder, at der fuldstændig negativ korrelation, mens en korrelation på 1 betyder fuldstændig korrelation. Som det fremgår af tabel 7, er der meget høj korrelation for erhvervsindkomst og BNP, men også ret høj for disponibel indkomst. Det er primært ændringen i Københavns placering i rangordningen, der trækker korrelationen ned for disponibel indkomst.

Tabel 7 Spearmans Rangkorrelation for landsdele. 1994 og 2014.

	BNP	Erhvervsindkomst	Disponibel indkomst
	0,93	0,90	0,76

Bilag 5

Tabel 8 Estimer for hældning, forklaringsgrad og 95 procent-konfidensinterval for estimationerne i figur 5, 6 og 7

	Estimat	R ²	Konfidensinterval nedre grænse	Konfidensinterval øvre grænse
Disponibel indkomst ...	1,98	0,44	0,51	3,45
Erhvervsindkomst	-0,19	0,00	-1,92	1,55
BNP	1,03	0,40	0,20	1,86